

Nr 14.

Ankom till riksdagens kansli den 14 maj 1917 kl. 12 m.

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 14, i anledning av herr Magnussons i Skövde motion, nr 285, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utjämning av kostnaderna för anslutning till rikstelefonnätet.

Närvarande: herrar von Sneidern, Holm, Johansson i Trollhättan, Modig, Ericsson i Åtvidaberg, Svensson i Kompersmåla, Skareen, Gylfe,* Hagman och Höglund i Strömstad.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Uti en inom andra kammaren väckt motion, nr 285, som för förberedande behandling hänvisats till utskottet, har herr *Magnusson* i Skövde hemställt, att riksdagen för sin del måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes utreda i vad mån en utjämning av kostnaderna för anslutning till rikstelefonnätet kunde genomföras, så att avlägset boende personer måtte helt eller delvis befrias från skyldighet att bygga och underhålla abonnentledning samt från avgifter till växelstationer, samt att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga de åtgärder i övrigt, som vore erforderliga för genomförande av en sådan omläggning av rikstelefontaxan.

I fråga om motiveringen för denna hemställan hänvisar utskottet till motionen.

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 13 saml. 3 avd. 14 häft. (Nr 14.) 1

Såsom bilaga är härvid fogat ett av kungl. telegrafstyrelsen avgivet utlåtande i anledning av en utav motionären vid 1916 års riksdag väckt motion med likalydande yrkande som uti den nu till behandling föreliggande motionen.

Utskottet.

I det gemensamma utlåtande som andra kammarens tredje tillfälliga utskott vid 1916 års riksdag avgav över herr Magnussons ovannämnda och fyra andra telefonväsendet berörande motioner, yttrade utskottet beträffande herr Magnussons motion följande:

»Utskottet finner uppenbart, att på grund av telefontrafikens beskaffenhet en ökad trafik kan medföra ett försämrat ekonomiskt resultat, nämligen så framt abonnemangsvgifterna äro fixa. Men när och med rätta telegrafverket slagit in på den vägen, att debitera abonnemangsvgifter i visst förhållande till antalet samtal, förefaller det utskottet sannolikt, att den försämrade ekonomiens inträdande i de flesta fall får sin förklaring därav, att abonnemangsvgifterna för i livligt bruk varande telefoner bestämts till för låga belopp. En enkel uträkning utvisar, att en 40 kronors abonnent för sina 900 samtal för närvarande får betala 4,44 öre pr samtal, en 60 kronors abonent 2,4 öre pr samtal, en 90 kronors abonnent 1,8 öre och en 120 kronors abonnent 1,2 öre. Sant är, att vissa grundkostnader få anses gemensamma för alla abonnenter och bära på dem fördelas lika, varigenom disproportionerna ej bli fullt så stora som de nu uträknade, och sant är även, att vid all partiförsäljning plägar lämnas rabatt, men dock torde den anmärkningen kvarstå, att den rabatt, som här lämnats de större förbrukarne, förefaller väl rundligt tilltagen. I telegrafstyrelsens i februari 1915 avgivna förslag äro även två höga abonnemangsklasser till respektive 140 och 160 kronor medtagna, vilkas bortfallande i det nu antagna förslaget utskottet finner anmärkningsvärt. Utskottet anser det önskvärt, att telefonsystemets ökade kostnader för ökad samtalsfrekvens täckas av dem, som förorsakat denna ökade frekvens och ej genom en alla träffande förminskning av samtalsområdena, varigenom kvaliteten av den mindre förbrukarens samtalsrätt försämrar.

Nu är ju förhållandet det, att abonnemangsvgiften även sänkts, och det stora antalet av 40 kronors abonnenter visar, att denna sänkning kommit att spela en icke obetydlig ekonomisk roll för telegrafverket. Att en dylik sänkning berättigar till en inskränkning av frisantalsområdena är givetvis en sanning, men bör denna inskränkning

då, om den måste företagas, gå ut över områden, där abonnenterna genom tillträde till en verklig centralort eller till en stor abonnentkrets äga fullgod ersättning för sin avgift. Man bör undvika, att redan vanlottade trakter få sina kommunikationsmedel försämrade.

Genom detta förord för borttagandet av de nyskapade taxeområdena i obygderna anser sig utskottet i främsta rummet hava tillmötesgått de av herr Magnusson i hans motion framförda synpunkterna, med vilka utskottet sympatiserar, men mot vilkas fulla realiserande ställa sig oöverstigligen ekonomiska svårigheter på sätt som av telegrafstyrelsen i dess utlåtande (bil. 2)* framhålles.

Dock vill utskottet på ytterligare en punkt uttala sin anslutning till den av herr Magnusson framförda tankegången, nämligen beträffande kostnaden för skötseln av de av telegrafverket icke underhållna växelstationer, d. v. s. de växelstationer, som hava mindre än 50 abonnenter. Före det nuvarande reglementets införande bidrog telegrafverket med 10 kronor pr abonnent till skötseln av dessa växelstationer, då de kommit upp till ett abonnentantal av 25 abonnenter, och beräknade telegrafverket, att detta bidrag skulle täcka ungefär hälften av kostnaden för växelstationens skötsel. Genom det nya reglementet slopades dessa bidrag, varigenom i åtskilliga fall den beviljade nedsättningen i abonnemangsavgift till 40 kronor blivit illusorisk. Utskottet finner det önskvärt, att dessa bidrag återinfördes, varvid bidrag även borde kunna lämnas till stationer med mindre än 25 abonnenter. Möjligen kunde en begränsning nedåt till 10 abonnenter införas. Även kunde tänkas, att det beviljade bidraget sattes i direkt proportion till antalet abonnenter, så att exempelvis vid en station med 30 abonnenter telegrafverket bidrog med trettio femtionedelar av den normala kostnaden för en dylik växelstation. Vad däremot herr Magnussons yrkande på bidrag till abonnentledningarna beträffar, torde enligt utskottets förmenande, hur önskligt ett dylikt bidrag än vore, för närvarande ett dylikt projekt icke vara ekonomiskt genomförbart.»

Utskottet ansluter sig till ovan återgivna uttalande av 1916 års utskott och delar även däri uttalade sympatier för i herr Magnussons motion framförda synpunkter. Då motionären emellertid i år återkommit och med än större skärpa framfört sina krav, vill utskottet ytterligare söka klargöra sin ställning till motionen. Utskottet anser liksom motionären, att telefonens spridning till avlägsna och i kommunikationsavseende vanlottade trakter är ett allmänt samhällsintresse, vilket

* Utgör den vid detta utlåtande fogade bilaga.

bör tillgodoses även med ekonomiska uppoffringar från statens sida. Vid utvecklingen av de lokala näten får därför icke den ekonomiska bärigheten vara den ensamt avgörande faktorn, utan sociala och kulturella synpunkter måste därvidlag även vara bestämmande. Då utskottet samtidigt bestämt fasthåller kravet, att statens telefonväsende som en helhet skall ekonomiskt bära sig, framgår därav, att utskottet anser en viss utjämning av kostnaderna för telefon mellan abonnenter i obygderna och i de tätt bebyggda orterna böra äga rum. Denna synpunkt är givetvis ej främmande för vare sig telegrafstyrelsen eller våra övriga kommunikationsverk, och en av de stora fördelarna med kommunikationsanstalternas sammanförande i statens hand är just den, att denna synpunkt kan komma till beaktande. Det föreligger således icke en principiell skiljaktighet vare sig mellan telegrafstyrelsens, utskottets eller motionärens uppfattning, utan endast med avseende på i vilken utsträckning denna utjämning bör äga rum, d. v. s. vilka fördelar som kunna beredas obygderna utöver till vad en strängt ekonomisk beräkning av det lokala nätets bärighet kan giva anledning. I den mån, som motionärens framställning därför åsyftar ökade fördelar åt de glest befolkade trakterna av vårt land, men med bevarande av telefonväsendets ekonomiska bärighet och dess vunna framskjutna ställning i vårt lands mera odlade trakter, delar utskottet motionärens önskningsar.

Då motionären däremot går längre och förordar en fullständig utjämning av kostnaderna för telefonen, kan utskottet ej längre följa honom utan finner hans ståndpunkt ohållbar, vilket även av telegrafstyrelsen påvisats i bifogade utlåtande. Detta sagt under förutsättning av att inga revolutionerande förändringar inträffa på telefonteknikens område. Men så länge anläggnings- och driftkostnaderna för telefonen äro beroende av avstånden ävensom av antalet abonnenter å varje ort, skulle, om tillträde till telefon medgäves varje hugad person, som därtill kan påvisa sig äga något intresse, en likformig fördelning av kostnaderna betyda en oberäknelig höjning av dessa och ett oskäligt missgynnande av de i de centrala orterna boende med därav följande säker tillbakagång av telefonens höga ställning i vårt land. Endast med beräkning av nuvarande abonnenter och förutvarande anläggnings- och växlingskostnader skulle en utjämning av kostnaderna enligt telegrafstyrelsens förra året gjorda uträkning medföra en ökning i kostnad pr abonnent av kr. 14:58. Till rättelse av en motionärens uppgift, på vilken han i avsevärd grad stöder sin motivering, vill utskottet påpeka, att denna summa är ökningen i

kostnad fördelad på samtliga abonnenter utom Stockholms sjudomskrets, inom vilken av kända skäl undantagsförhållanden råda, och ej fördelad på abonnenter utom frikrets, som motionären uppger. En sådan fördelning skulle i stället medföra en kostnadsökning av kr. 56: 75 pr abonnent.

I detta sammanhang vill utskottet även göra en invändning mot ett annat av motionärens påståenden, det nämligen att »en utjämning av kostnaderna torde ej heller i större mån äventyra den ekonomiska driften, ty de ökade utgifterna skulle med säkerhet komma att motsvaras av väsentligt ökade abonnemangs- och samtalsavgifter». Då utgifternas ökning är fullkomligt oberäknelig och motionären synes förutsätta bibehållandet av våra nuvarande avgifter, är påståendet orimligt. Avsevärda och ständiga stegringar av abonnemangsvavgifterna för att möta de stegrade utgifterna skulle sannolikt bli nödvändiga. Man måste nämligen komma ihåg skillnaden mellan telefon- och telegraftrafik och andra kommunikationsmedel. En järnvägslinje kan tillåta mycken ökning av trafiken, innan den blir överbelastad, och för järnvägsdriften gäller därför, att en ökad trafik kan i viss utsträckning tillåta sänkning av fraktsatserna, då linjekostnaden ändå blir ungefär densamma. Annorlunda är förhållandet med telefonen, där den enskilda abonnenten ensam för sig, så länge samtalet varar, upptager hela ledningen. Då inträffar jämförelsevis snart, att ledningen blir fullt belastad och en ytterligare ökning av trafiken nödgar till byggande av nya linjer. Under förutsättning av fasta abonnemangsvavgifter förstås då lätt, att en ökad trafik kan medföra förluster i stället för vinster och att denna möjlighet ökas i mån, som telefonväsendet utvecklas och ledningarna bli längre och därigenom dyrare. Detta är en viktig omständighet, som tyvärr ofta förbises vid resonemang om telefonreformer.

En fullständig utjämning av kostnaderna för telefonen är därför på telefonteknikens nuvarande ståndpunkt varken möjlig eller önskvärd. Det återstår då att tillse, huruvida en utjämning av mindre omfattning kan av utskottet förordas, d. v. s. huruvida landsbygdens vanlottade trakter kunna anses berättigade till lättnader i avseende på sina nuvarande kostnader för telefons anskaffning och drift. Det är då av vikt att söka bilda sig ett omdöme om det nya sedan den 1 januari 1916 tillämpade telefonreglementet och dess verkningar.

Genom detta reglemente sänktes inträdes- och lägsta abonnemangsvavgiften, vilka fördelar köptes med inskränkningar av frisamtalsrätten.

Sänkningen av inträdesavgiften från 50 till 15 kr. och sänkningen av lägsta abonnemangsvavgiften till 40 kr. ha otvivelaktigt kraftigt bidragit till den starka ökningen av telefonabonnemang under det första år, som det nya reglementet varit i tillämpning. Inom de delar av landet, där telefonreglementet tillämpats, således frånsett Stockholm och 70-km.-området däromkring, har ökningen under 1916 utgjort 21,195 abonnenter, vilket i jämförelse med de närmast föregående åren visar ett storartat resultat. 1912 tillkommo alltså 8,188 abonnenter, 1913 7,068, 1914 8,276 och 1915 8,802 abonnenter. Räknar man antalet nytillkomna abonnenter i procent av hela abonnentantalet vid årets slut utgör ökningen under åren 1912—16: 1912 7,5 proc.; 1913 6,0 proc.; 1914 6,7 proc.; 1915 6,7 proc. och 1916 18,9 proc.

Antalet 40-kronors abonnemang visar också, att ett betydligt antal abonnenter kommit i åtnjutande av sänkta avgifter. Abonnemangens fördelning på de olika abonnemangsklasserna vid slutet av år 1916 framgår av följande tablå.

Abonnemang	Proc. beräknade enligt statistiskt material från år 1913.	Proc. enligt den verkliga fördelningen av abonnemangen under år 1916
à 40 kr.	46,7	43,3
à 60 »	29,9	43,0
à 90 »	16,6	10,0
à 120 »	6,8	3,7

Man finner av denna jämförelse, att antalet abonnenter inom de två lägsta abonnemangsklasserna äro betydligt större än av telegrafstyrelsen beräknats. En följd härav har varit, att medelabonnemangsvavgiften minskats med kr. 5,34. Däremot hava abonnenternas utgifter för samtal ökats med kr. 2,79 per abonnent. På så sätt har abonnenternas medelkostnad per telefon minskats från kr. 128,23 under år 1915 till 125,68 år 1916. På grund av den stora abonnentökningen har emellertid telegrafverkets inkomst under år 1916 betydligt stegrats. Bruttoinkomsten av telefonrörelsen visar en ökning av kr. 2,377,937. Ett överslag av nettoinkomsten för båda rörelsegrenarne — telegraf och telefon — visar följande resultat.

	Beräknad	Verklig
Inkomsten av telefon	17,800,000	22,052,500
» » telegraf	2,700,000	6,954,500
Summa	20,500,000	29,007,000
Driftkostnader (för båda rörelsegrenarna)	13,830,000	16,675,000
Överskott	6,670,000	12,332,000

Av nu anförda siffror utvisande såväl rörelsens omfattning som dess ekonomiska resultat få givetvis inga förhastade slutsatser dragas. Dels omfatta de endast ett år, dels har detta år varit utmärkt av exceptionella förhållanden, som kraftigt bidragit till de gynnsamma resultat, som vunnits. Men det torde icke vara för tidigt att säga, att sänkningarna av inträdes- och den lägsta abonnemangsavgiften visat ett så gott resultat, att dessa fördelar vid eventuella ändringar av reglementet ej få gå förlorade. Likaledes torde man kunna säga, att det första årets ekonomiska resultat ger anledning till övervägande, vilka förmåner som kunna medgivas telefonabbonenter, som i första rummet kunna anses vara i behov av sådana.

Att dessa äro att finna bland dem, som avses i nu föreliggande motion, finner utskottet uppenbart. Det kan visserligen påvisas, att abonnentökningen 1916 ställer sig ungefär lika vid växel- och centralstationer, men däremot är tvivelaktigt, huruvida genom det nya reglementet någon impuls till ökning av abonnentantalet inom de avlägset belägna orterna givits på sätt som onekligen skett inom de mera tätt bebyggda trakterna. Utskottet är för sin del böjt att antaga, att så icke varit förhållandet. Som förut är omnämnt medförde det nya reglementet en inskränkning av frisamtalsrätten genom en omläggning efter enhetliga grunder av de gamla redovisningsområdena. Genom denna omläggning av de gamla områdena har i ett mycket stort antal fall den från en verklig huvudort avlägsnare landsbygden kommit i en sämre ställning än den förut intog. Härom yttrade förra årets utskott, sedan det tagit i försvar delningen av mycket abonnentrika och flera huvudorter inneslutande områden, följande:

»Däremot finner utskottet, att de nya taxeområden, som här och var inskjutits mellan förutvarande centralstationer, kommit i en synnerligen missgynnad ställning. Sambandet med den plats, som varit huvudort för det nya områdets affärsliv och samhällliga liv, har i regel brutits, och en ny centralstation har skapats, som i de flesta fall aldrig kan tänkas erhålla samma betydelse som den forna centralstationen. Det är sant, att samtidigt givetvis automatiskt behovet av fria lokalsamtal sjunkit, varigenom nedflyttning i den lägsta abonnemangsklassen förekommit i ett större antal fall än vad annars skulle varit förhållandet. Men denna minskade utgift för abonnemang torde i det allra flesta antalet fall ej kunna motväga den ökade kostnaden för rikssamtal. Även bör anmärkas, att om man i en del fall med framgång kan driva den

förda argumenteringen, att på grund av abonnemangsavgiftens sänkning den mindre abonnenten i det avsidet belägna taxeområdet ej skulle ha kommit i någon avsevärt sämre ställning än han förut intagit, framstår dock hans ogynnsamma ställning klart, om man jämför honom med den abonnent, som råkat komma något närmare den forna centralorten och därigenom fortfarande bli i tillfälle att åtnjuta frisamtalsrätt och dessutom förmånen av en lägre abonnemangsavgift, om samtals antal i viss grad begränsas. Han får för sin abonnemangsavgift, kan man säga, en högre kvalitet av samtal — de samtal, som han är i behov av — under det att den andra abonnenten får rätt till fria samtal, som kunna vara mindre nödvändiga, under det att han för de samtal, varav han är i verkligt behov, får betala en extra avgift. Ett dylikt system innebär en orättvisa, som om möjligt bör undanröjas.»

I härovan å sidan 2 återgivna del av förra årets utskottsutlåtande angav utskottet de åtgärder, som det ansåg böra företagas till avhjälpande av påpekade missförhållanden. Utskottet ansluter sig till detta uttalande men vill därtill göra följande tillägg. Det anser, att för åstadkommande av en utjämning av kostnaderna i förhållande till de fördelar, som telegrafverket erbjuder, man bör taga i övervägande en ytterligare sänkning av abonnemangsavgifterna i de nyskapade små taxeområdena, om nämligen vid prövning dessa områdens fullständiga borttagande skulle visa sig medföra alltför stora svårigheter.

Likaledes bör tagas i övervägande huruvida lättnader ej kunna beredas vid nya växel- och samtalsstationers inrättande. Det synes nämligen utskottet, att de ekonomiska garantier, som av telegrafstyrelsen krävas för inrättande av nya stationer, kunde sänkas dels genom minskning av antalet abonnenter, som kräves för rätt till växelstation, dels genom sänkning av den ekonomiska garantien för en ny samtalsstation — allt i överensstämmelse med utskottets uttalade uppfattning om minskade fordringar på det lokala nätets bärighet till förmån för kolonisationsintresset.

Vid förra årets riksdag beslöt andra kammaren en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran, att Kungl. Maj:t täcktes »dels omedelbart låta landets indelning i telefontaxeområden undergå en förnyad granskning samt med ledning härav vidtaga ändringar beträffande sådana taxeområden, varest yppade missförhållanden vore särskilt framträdande och erforderliga ändringar borde kunna utan genomgripande rubbning av gällande telefonreglementes allmänna grunder vidtagas, dels ock, sedan

vidare erfarenhet vunnits rörande verkningarna av nämnda reglemente, upprätta och för riksdagen framlägga förslag till förändringar därutinnan med hänsyn till de synpunkter, som av utskottet blivit härovan framhållna.» Första kammaren biföll endast det första av andra kammarens yrkanden, vilket beslut åter ej biträdades av andra kammaren. Emellertid har sedan dess av Kungl. Maj:t tillsatts en kommitté, vilken även slutfört sina arbeten, för utförande i huvudsak av den anhållan, som innefattades i andra kammarens första yrkande och första kammarens därmed formellt likalydande hemställan. Det är utskottet bekant, att kommitténs arbete till fullo ådagalagt riktigheten av andra kammarens ståndpunkt och omöjligheten att åstadkomma de av första kammaren önskade ändringarna beträffande taxeområdesindelningen endast genom smärre jämkningar av densamma utan rubbning av telefonreglementets allmänna grunder. Då taxeområdesindelningen är med omsorg genomförd efter en gång fastställda principer, blevo de fall, där förändringar kunde företagas, jämförelsevis fåtaliga.

Vill man därför åstadkomma några förändringar av det nuvarande reglementet i överensstämmelse med vad andra kammaren förra året begärde och vad som beträffande taxeområdesindelningen av första kammaren att döma efter dess i ärendet förda debatt åsyftades, är en förnyad framställning till Kungl. Maj:t av nöden.

På grund härav hemställer utskottet,

att andra kammaren i anledning av herr Magnussons motion, nr 285, för sin del måtte besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, i vad mån en utjämning av kostnaderna för anslutning till rikstelefonnätet, i överensstämmelse med vad utskottet därom uttalat, må kunna genomföras samt vidtaga de åtgärder, vartill denna utredning kan giva anledning.

Stockholm den 14 maj 1917.

På utskottets vägnar:

AXEL VON SNEIDERN.

Bilaga.

Till riksdagens andra kammarens tredje tillfälliga utskott.

Av Kungl. Maj:t anbefalld att avgiva yttrande över en inom riksdagens andra kammare väckt motion, nr 200, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utjämning av kostnaderna för anslutning till rikstelefonnätet, får kungl. telegrafstyrelsen anföra följande:

En av de ledande principerna för rikstelefonnätets utveckling — en princip, i vilken en av de förnämsta orsakerna till telefonrörelsens goda resultat ligger innesluten — är den, att allt skolat göras så praktiskt som möjligt och samtidigt så billigt som möjligt, utan att billigheten fått inkräkta på den nödiga gedigenheten. Ur denna synpunkt utvecklade sig tidigt, bland annat, även den praxis — vilken för övrigt var allmän inom de enskilda telefonföreningar, som sedermera övertagits av telegrafverket, och vilken likaledes tillämpas i kvarvarande enskilda telefontät på landsbygden — att abonnenter på landet skulle själva anlägga och underhålla sina ledningar till växelstationen. Anläggningskostnaden kunde nämligen på detta sätt nedbringas, ty ofta kunde abonnenten ur egen skog hämta de för ledningens framdragande nödvändiga stolparna och lika ofta kunde vid uppsättningen av stolplinjen och ledningen hans eget folk eller därmed jämförlig arbetskraft användas. Anlitade han yrkesutbildade ledningsuppsättare, kunde han i alla händelser ackordera om priset och lämna arbetet åt den minstbjudande. Underhållet ställde sig även billigare, i det att enklare fel, såsom kontakter och avbrott, kunde avhjälpas av folk på platsen, av abonnenten själv eller hans underlydande, och resekostnaden för yrkesreparatörer undvikas, under det att tidspillan i de flesta fall blev mindre. I synnerhet gällde detta om de relativt långa linjesträckorna, där endast en eller ett fåtal ledningar löpte samma väg.

I samma mån som abonnentantalet och därmed antalet ledningar ökades, blev det emellertid i närheten av stationen svårt att framdraga de senare en och en, och svårigheten blev större, när stationen, såsom ofta var fallet, var förlagd till ett mer eller mindre tätt bebyggt samhälle. Här blev det därför mera praktiskt, att telegrafverket, som hade större förutsättningar att ändamålsenligt och på billigaste sätt ordna det hela enhetligt och systematiskt, tog hand om ledningarna; praktiskt såväl ur abonnenternas som telegrafverkets och icke minst det allmänna synpunkt och med hänsyn till såväl anläggning som underhåll. På detta sätt uppstodo de s. k. frikretsarna, det vill säga vissa kring stationerna uppdragna områden, inom vilka telegrafverket åtagit sig anläggning och underhåll av samtliga ledningar.

Med genomförandet av denna i två riktningar fördelaktigt verkande praxis har det sålunda åstadkommit, att kostnaderna för telefonledningarna på landet, oavsett på vem kostnaderna vila, nedbragts till det minsta möjliga ifråga om såväl anläggning som underhåll.

Samma synpunkter hava varit bestämmande, när det gällt att uppdelade kost-

naderna för lokal och betjäning vid växelstationerna. Redan från början blev det tydligt, att växlingen vid *små* stationer, med abonnenter upp till ett visst antal, kan ordnas billigare av abonnenterna själva än av telegrafverket. Vid dessa växelstationer kan det ofta icke bliva tal om att förhyra särskild lokal för stationen och anställa särskild personal för betjäandet, enär hela apparaten inskränker sig till ett litet växelbord och arbetet är alltför obetydligt för att lämna full sysselsättning åt en person. Å andra sidan fordras dock ständigt passning under hela den tid växelstationen hålles öppen. Växlingen skötes därför lämpligast i samband med annat arbete, som är av den natur, att det samtidigt tillåter övervakandet av växelapparaten, och stationen inrymmes således gärna hos en hantverkare eller annan familj, där någon person alltid finnes hemma under de bestämda tiderna för växelns påpassning. Det kan emellertid vara svårt nog för en med trakten relativt obekant telegraffunktionär att finna en lämplig familj eller person för denna syssla, och på vissa orter, där så gott som all konkurrens om en sådan är utesluten, skulle telegrafverket ligga helt i händerna på befolkningen och nödgas betala orimliga arvoden. Genom sin förtrogenhet med förhållandena på orten, genom sina förbindelser där och sin personkänedom, är det abonnenterna däremot ofta lätt att skaffa lämplig lokal och betjäning mot en jämförelsevis ringa kostnad, och därtill kommer, att pretentionerna på ersättning för samma prestationer — de må bestå i tillhandahållande av lokal eller i betjäning — ofta äro helt andra, när staten skall betala, än när en enskild, med vilken man såsom granne kanske har åtskilliga intressen gemensamma, är den ersättande parten. Det har ock sin betydelse att abonnenternas anspråk på betjäningen, genom medvetandet om att kostnaden för bättre påpassning skulle drabba abonnenterna själva, helt naturligt icke bliva lika stora, som då telegrafverket svarar för växlingen.

Vid de *större* växelstationerna åter är förhållandet ett annat. Så snart abonnentantalet vuxit till den storlek, att arbetet med växlingen m. m. lämnar full eller i det närmaste full sysselsättning åt en person, blir det fördelaktigare, att lokal förhyres för stationens inrymmande och särskild personal anställs för dess skötande. Driften övertages då lämpligast av telegrafverket.

Skulle nu den här framlagda principen frångås och telegrafverket i stället åläggas skyldighet att även på landsbygden bekosta anläggning och underhåll av abonnentens ledning från växelstationen ända fram till hans bostad samt hålla lokal och betjäning vid även de minsta växelstationer, så skulle betydligt större kostnader för telefonrörelsen i dess helhet bliva följden. Om, såsom förut, denna rörelse skulle i det följande bära sig själv utan understöd av andra statsinkomster, måste alltså en väsentlig omläggning av telefonavgifterna ske. Förutsatt, att dessa såsom nu skulle utgå efter likformiga och enhetliga bestämmelser, och den sammanlagda kostnaden för drift, ränta och amortering, fördelas på samtliga abonnenter, så är det *möjligt*, att de abonnenter, som bo på större avstånd från sina växelstationer, skulle vinna på reformen, men det är absolut *säkert*, att alla de övriga skulle förlora högst väsentligt på densamma.

Motionären, som själv förutsett, att den av honom förordade omändring av de ekonomiska principer, varpå telefonväsendet i Sverige hittills varit grundat,

skulle medföra höjning av nuvarande abonnemangsavgifter, har emellertid föreslagit, att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t begära utredning, »i vad mån en utjämning av kostnaderna för anslutning till rikstelefonnätet må kunna genomföras så, att avlägset boende personer må helt eller delvis befrias från skyldighet att bygga och underhålla abonnentledning samt från avgifter till växelstationer».

En tillförlitlig utredning av sådant slag finnes emellertid inga möjligheter att verkställa. Det är nämligen omöjligt att ens tillnärmelsevis beräkna, huru stor den summa skulle bliva, som vid en ändring av taxan i motionens anda skulle behöva uttagas av samtliga abonnenter för att täcka kostnaderna. Skälen för en dylik utrednings omöjlighet äro följande.

För det första skulle den föreslagna ändringen, sedan den genomförts, snart fullkomligt förändra förhållandet mellan antalet abonnenter, som enligt de nuvarande begreppen bo inom frikrets, och dem, som bo utom sådan, i det att antalet abonnenter med långa ledningar skulle mångdubblas, under det att abonnenterna med kortare ledningar skulle minska på grund av den ökade årsavgiften.

För det andra är det totala antalet abonnenter, på vilket en beräkning av inkomsten och utgifterna skulle göras, självt fullkomligt oberäkneligt. Det är omöjligt förutse, huru mycket en avgiftshöjning, vars storlek man icke vet, skulle inverka minskande på abonnentantalet inom frikretsarna, eller en kostnadsminskning, vars betydelse man icke känner, skulle verka stimulerande på abonnenttilloppet utanför frikretsarna.

För det tredje saknas möjlighet beräkna antalet nya växelstationer, som skulle erfordras, dessas omfattning och de existerandes utvidgning.

För det fjärde saknas tillräckliga hållpunkter för en uppskattning av den fördyring av driften, som bleve en följd av statens övertagande av de små stationerna, där nu, i enlighet med vad förut sagts, en mera ekonomisk ordning kan tillämpas.

Det enda säkra man vet, är, att nuvarande avgifter måste höjas och att som följd därav, en mängd av de nuvarande abonnenterna skulle försvinna; om de bortfallande abonnenterna skulle ersättas av lika många nya, kan ej förutsägas. Om icke, måste avgifterna beräknas så mycket högre för den minskade abonnentstocken, denna därigenom ytterligare minskas o. s. v. Huruvida och för vilka avgifter sådan jämvikt mellan abonnentantal och avgifter kunde uppnås, att ekonomisk bärighet vore möjlig, kan ej förutses.

Ehuru det således ur synpunkten av en utredning är fullständigt meningslöst att lägga de nuvarande förhållandena till grund för en sådan, må dock, då det är det enda i utredningsväg, som kan företagas, en approximativ beräkning göras över den ökade avgift, som skulle drabba samtliga de enligt *nuvarande* taxebestämmelser anslutna abonnenter, därest de tillsammans skulle bära kostnaderna för de ledningar och stationer, som *nu* i enlighet med gällande bestämmelser bekostas av vederbörande abonnenter ensamma.

Vid 1914 års utgång ägdes 63,295 km. telefonledningar av enskilda abonnenter, boende så långt från stationerna, att telegrafverket för dem icke bekostar

ledningeu i dess helhet, eller anslutna till sådana stationer, vid vilka telegrafverket icke medgivit någon frikrets. Det kapital, dessa ledningar representera, kan uppskattas till 6,330,000 kronor. Under antagande att dessa ledningar kunna underhållas för samma kostnad som telegrafverkets egna, skulle den årliga underhållskostnaden för dem uppgå till omkring 641,000 kronor. Antalet stationer, där vid utgången av år 1914 växlingen bekostades av abonnenterna, utgjorde 1,899 stycken med ett sammanlagt abonnentantal uppgående till 26,042. Beräknas den kostnad för lokal och betjäning vid växelstationerna, som telegrafverket för var och en av dessa abonnenter skulle ikläda sig, i medeltal till 20 kronor, motsvarande medelkostnaden per abonnent vid de växelstationer, vilkas betjäning nu bekostas av telegrafverket, bleve således den ökade driftkostnaden inalles omkring 1,162,000 kronor per år. Om man därtill, utan att medtaga något belopp för amortering lägger endast 5 % ränta på kapitalet, höjes siffran för utgiftsökningen till 1,478,000 kronor. Fördelad på samtliga vid ifrågavarande tidpunkt anslutna abonnenter, betyder detta för var och en av dem en ökning i abonnemangsavgiften på 14 kronor 58 öre.

Det framgår emellertid av det förut sagda, att denna ökning är ett minimum, som endast kan utgöra en bråkdel av den verkliga, ifall det gjorda förslaget skulle i full utsträckning genomföras. Det är icke dess mindre tydligt, att enbart denna avgiftsökning skulle verka förlamande på den svenska telefonrörelsens utveckling, varför det ock är lika tydligt, att den verkliga omläggningen efter motionärens linjer skulle verka som ett dråpslag mot densamma. Den skulle för lång tid förskjuta abonnentökningen från samhällen till den rena landsbygden, medförande oupphörligt stegrade kostnader per abonnent och därmed följande höjning av medelabonnemangsavgiften, tills vårt nu på höjden av modern utveckling och effektivitet stående rikstelefonnät vore reducerat till en lyxinrättning, varav endast de förmögna hade råd att begagna sig. Skulle en sådan tillbakagång förhindras, torde det endast kunna ske genom statsmakternas mellankomst och förmedels anslag av statsintäkter av annat slag för utgifternas bestridande.

Då telegrafstyrelsen således härovan lämnat den av motionären avsedda utredning, som står att vinna, torde det icke vara erforderligt att hos Kungl. Maj:t anhålla om dess upprepande.

Vad slutligen behovet av en reform, som den föreslagna, beträffar, torde motionärens skildring därav vara avsevärt överdriven. En jämförelse mellan antalet nyanlagda växelstationer och därtill anslutna abonnenter under de sista åren samt motsvarande antal under den tilländalupna fjärdedelen av innevarande år ger en viss ledning vid bedömandet av detta behov. Under hela år 1914 anlades 66 nya växelstationer med sammanlagt 791 abonnenter; under hela år 1915 grundades 45 stycken växelstationer med 689 abonnenter, därav under första kvartalet 19 stationer med 175 abonnenter. Motsvarande tal för tiden 1 januari —24 mars av innevarande år har utgjort 35 växelstationer med 342 abonnenter, vilket innebär en ökning dubbelt så stark som förut. Då dessutom tillströmningen av abonnenter på landsbygden vid samtliga växelstationer, såväl de nyanlagda som de förutvarande, redan under föregående år varit dubbelt så stark,

som den i städerna, har således abonnentökningen å landsbygden efter de nya bestämmelsernas införande tagit en fart, som tyder på att gällande villkor äro allt annat än hindrande för utvecklingen och att behovet av ytterligare lättnader, opartiskt att döma, ingalunda är trängande.

Stockholm den 31 mars 1916.

Herman Rydin.

K. E. Landström.

O. Guståv.
